

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Dijkversterking Lauwersmeer- Vierhuizergat (primaire zeekering)

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

15 juni 2020 / projectnummer: 3433

1 Advies voor de inhoud van het MER

De Lauwersmeerdijk tussen de haven van Lauwersoog en het kweldergebied bij Westpolder is over een lengte van 10 km niet veilig genoeg meer en moet daarom worden versterkt.¹ Het waterschap ziet de dijkversterking ook als kans voor gebiedsontwikkeling van de regio en streeft daarom in samenwerking met de Provincie Groningen, gemeente Het Hogeland en Rijkswaterstaat naar een integrale aanpak van de volgende vier projectdoelen:

1. Versterken van de primaire kering Lauwersmeer–Vierhuizergat.
2. Vergroten van de ecologische waarden van de Waddenzee, het kustgebied en het achterland.
3. Versterken van de beleving van het gebied en de toeristische meerwaarde voor de regio.
4. Vergroten van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid in en rondom het havengebied van Lauwersoog.

De Provincie Groningen heeft de Commissie voor de m.e.r. (hierna: ‘de Commissie’) gevraagd te adviseren over de inhoud van het milieueffectrapport (MER) dat opgesteld wordt voor het besluit over de dijk.

Advies voor de inhoud van het MER

De door het waterschap opgestelde Notitie Reikwijdte en Detailniveau (verder ‘NRD’) bevat veel informatie. Zo beschrijft de NRD systematisch en duidelijk de situatie, de doelstellingen, de selectie van de kansrijke oplossingsrichtingen en het voorkeursalternatief voor alle gedeeltes van de dijk. De beschrijving in de NRD vormt daarmee een goede basis voor de uitwerking van het MER.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over de dijkversterking Lauwersmeer–Vierhuizergat, het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- een goede beschrijving van de veiligheids- en versterkingsopgave;
- een goede beschrijving van alle doelstellingen van het project, de achterliggende probleemstellingen, hoe de doelen zich tot elkaar verhouden en hoe zij elkaar beïnvloeden;
- de positieve en negatieve milieugevolgen van het project² op de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwaarden en de woon- en leefomgeving, en mogelijke maatregelen om negatieve gevolgen te beperken. Maak een duidelijk onderscheid in de milieugevolgen in de realisatiefase (aanleg/inrichting) en de eindsituatie (beheer, onderhoud en gebruik).

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

---

¹ De dijk, hier primaire waterkering, voldoet niet meer aan de veiligheidsnormen. De dijkversterking Lauwersmeer–Vierhuizergat is opgenomen in het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

² De informatie in het MER dient behalve voor een besluit over het projectplan/projectbesluit ook voldoende concreet te zijn voor de verschillende uitvoeringsbesluiten (vergunningen/ontheffingen).

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de NRD. Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de NRD voldoende aan de orde komen.

Figuur 1 In gele stippels de Dijkversterking Lauwersmeer–Vierhuizen (bron: NRD)

Waarom een MER?

Waterschap Noorderzijlvest wil een dijkversterking uitvoeren tussen de haven van Lauwersoog en het kwelergebied bij Westpolder. Afhankelijk van het moment van besluitvorming zal hierover worden besloten met een projectplan Waterwet of een projectbesluit op basis van de Omgevingswet. Omdat dit nog niet zeker is, wordt bij het besluit alvast geanticipeerd op de Omgevingswet. Een belangrijk aspect hierbij is dat al vroeg in het proces aan de omgeving wordt gevraagd om mogelijke oplossingen aan te dragen.

Het MER wordt opgesteld voor de besluitvorming over het projectbesluit/projectplan³ en alle noodzakelijke vergunningen waarmee zowel de dijkversterking als de overige doelstellingen en koppelprojecten mogelijk worden gemaakt. Het waterschap heeft ervoor gekozen om voor het project niet eerst een m.e.r.-beoordeling uit te voeren, maar direct de procedure tot het opstellen van een MER te doorlopen. De provincie heeft de Commissie gevraagd om een advies te geven over de opzet en inhoud van het op te stellen MER. De Commissie heeft de bij de provincie binnengekomen zienswijzen over de NRD betrokken bij haar advies.

Waarom een advies?

De onafhankelijke Commissie m.e.r. is bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. De Commissie schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval de Provincie Groningen – besluit over Dijkversterking Lauwersmeer–Vierhuizen.

³ Voor de realisatie van het project wordt – afhankelijk van het moment van besluitvorming – een projectplan Waterwet of een projectbesluit op basis van de Omgevingswet goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken, die bij het advies zijn gebruikt, zijn te vinden door nummer 3433 op www.commissiener.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Achtergrond, beleidskader en participatie

2.1 Achtergrond

De Lauwersmeerdijk voldoet tussen de haven van Lauwersoog en het kweldergebied bij Westpolder niet meer aan de huidige veiligheidsnormen. Daarom gaat het waterschap de dijk versterken, waarvoor een projectplan wordt opgesteld. Om tot een besluit te komen, wordt gebruik gemaakt van de MIRT-procedure.⁴ Binnen de MIRT-procedure vindt op verschillende momenten besluitvorming plaats. De verkenningsfase voor dit project is al doorlopen. In deze fase zijn verschillende alternatieven in beeld gebracht en afgewogen. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een voorkeursalternatief, zoals beschreven in de Nota VKA. De m.e.r.-procedure maakt onderdeel uit van de planuitwerkingsfase. Dit is de fase waarin het voorkeursalternatief verder wordt uitgewerkt, waarna de projectbeslissing volgt. Het MER bevat daarom geen alternatieven, maar beschrijft alleen de milieueffecten van het voorkeursalternatief en eventuele optimalisaties daarvan. In hoofdstuk 3 van dit advies wordt dieper ingegaan op de procedure.

2.2 Doelen

Waterschap Noorderzijlvest ziet in de dijkversterking ook kansen voor gebiedsontwikkeling. Het waterschap streeft in samenwerking met de Provincie Groningen, gemeente Het Hogeland en Rijkswaterstaat naar een integrale aanpak van vier projectdoelen:

1. Versterken van de primaire kering Lauwersmeer-Vierhuizergat.
2. Vergroten van de ecologische waarden van de Waddenzee, het kustgebied en het achterland.
3. Versterken van de beleving van het gebied en de toeristische meerwaarde voor de regio.
4. Vergroten van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid in en rondom het havengebied van Lauwersoog.

De Commissie constateert dat deze projectdoelen zoals ook beschreven in paragraaf 1.1 van de NRD, niet volledig overeenkomen met de doelstellingen in de Nota VKA.⁵ De Commissie concludeert dat de Nota VKA uitgaat van de doelen voor de dijkversterking, terwijl de doelen zoals beschreven in de NRD breder zijn en hun oorsprong vinden in de meekoppelkansen die in de verkenningsfase zijn opgehaald. Uit de NRD blijkt niet duidelijk hoe de doelen 2, 3 en 4 zich nu verhouden tot het doel van de dijkversterking en in hoeverre de verschillende doelen elkaar kunnen beïnvloeden. Het beeld dat de Commissie heeft is dat de dijkversterking het

⁴ MIRT staat voor Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport. Het MIRT bevat plannen en projecten waarin het Rijk samenwerkt met andere (regionale) overheden en partijen. Het MIRT-“spelregelkader” maakt onderscheid in een aantal vaste beslismomenten: Startbeslissing, Verkenning, Voorkeursbeslissing, Planuitwerking, Projectbeslissing, Realisatiefase en Opleveringsbeslissing. Het MIRT en zijn besluiten zijn geen formele instrumenten waartegen bezwaar en beroep mogelijk is.

⁵ In paragraaf 1.2 van de Nota VKA staan de volgende doelstellingen beschreven: Veilig en toekomstbestendig; Bestuurlijk en maatschappelijk gedragen plan; Goed ingepast in de omgeving; Benutten innovatieve en duurzame oplossingen en koppelkansen.

hoofddoel is, en de andere doelen de neven doelstellingen. Dit is door het waterschap bevestigd.

De Commissie adviseert om alle doelstellingen van het project, de achterliggende probleemstellingen (voor zover relevant) en hun onderlinge relatie in het MER duidelijk te omschrijven en uit te werken. Beschrijf de doelstellingen zodanig concreet dat deze gebruikt kunnen worden voor de afbakening en onderbouwing van de onderzoeken en om te kunnen bepalen in hoeverre de doelen gehaald worden. Geef ook aan in hoeverre doelen met elkaar kunnen conflicteren en hoe met mogelijke tegenstrijdigheden wordt omgegaan.

2.3 Veiligheidsopgave

In de Nota VKA staat beschreven dat het deel van de Lauwersmeerdijk tussen de haven van Lauwersoog en het kweldergebied bij Westpolder in de derde landelijke toetsronde⁶ is afgekeurd vanwege de asfaltbekleding. Uit een aanvullende veiligheidsanalyse⁷ blijkt dat er ook een probleem is voor de overige bekleding op het buitentalud (zetsteen en gras), de stabiliteit buitenwaarts en de golfoverslag over de dijk. Lokaal komen ook opgaven voor stabiliteit binnenwaarts en piping⁸ naar voren. Extra onderzoek en analyse hebben er uiteindelijk toe geleid dat een deel van de opgave weer is komen te vervallen. De huidige opgave voor de dijkversterking bestaat eruit dat delen van de dijk niet hoog genoeg zijn en dat de steen-, asfalt- en grasbekleding op de dijk onvoldoende sterkte hebben en moeten worden vervangen.

De Commissie ziet de volgende aandachtspunten met betrekking tot de veiligheidsopgave:

- De Commissie constateert dat de dijkversterking in deze fase al wordt ondersteund door uitgebreide technische onderzoeken. Hoewel de veiligheidsopgave daardoor navolgbaar is beschreven, adviseert de Commissie om in het MER ook te onderbouwen waarom de dijk voor de andere faalmechanismen wel voldoet. Als voorbeeld wijst zij op de vooroeverstabiliteit. In de nabijheid van de kust bevindt zich hier een diepere geul.⁹ Toon aan dat de ligging van deze diepe geul voor de dijk voldoende is gefixeerd.
- De dijkversterkingsopgave is bepaald op basis van de nieuwe normering uit de Waterwet. De ervaring leert dat deze nieuwe systematiek meer beoordelingsruimte overlaat aan de beheerder. Daarom is het van belang hoe gevoelig de uitkomsten van de berekeningen zijn voor de gehanteerde uitgangspunten en aannames. Bespreek deze gevoeligheden in het MER.
- De gemaakte keuzes worden in de NRD niet altijd helder onderbouwd, zoals bijvoorbeeld de keuze voor de toe te laten golfoverslagdebieten. In het MER zullen deze keuzes duidelijk moeten worden gemotiveerd. Tevens moeten de onzekerheden in de golfhoogteberekeningen worden aangegeven.

---

⁶ Periodiek toetsen (tegenwoordig beoordelen) de waterkeringbeheerders van primaire waterkeringen of de dijken, duinen en waterkerende kunstwerken (zoals sluizen en afsluitbare doorgangen in een dijk) voldoen aan de wettelijke normen voor de veiligheid. De derde toetsronde voor de primaire waterkeringen beslaat een periode van vijf jaar tussen 2006 en 2011.

⁷ Veiligheidsbeoordeling Lauwersmeerdijk, HKV, 2018.

⁸ Piping betekent dat onder de dijk door stromend water zand meeneemt. Er ontstaan hierdoor holle ruimtes wat de dijk ondermijnt. Deze kan daardoor bezwijken.

⁹ Een diepe geul gelegen dicht langs de dijk kan de stabiliteit van de dijk in gevaar brengen. De grond tussen geul en dijk en de dijk zelf kunnen namelijk afglijden in de geul.

- Voor het dijkgedeelte direct aansluitend op de Robbegatsluis is ervoor gekozen om de waterkering niet op te hogen en is uitgegaan van een overslagbestendige dijk.¹⁰ Deze keuze dient in het MER nader te worden onderbouwd. Ook dienen de (on)mogelijkheden van andere oplossingen te worden aangegeven.

2.4 Participatie

De NRD geeft aan dat het waterschap veel belang hecht aan participatie vanuit de omgeving. De Commissie is van mening dat dit participatieproces ook waardevol kan zijn bij de totstandkoming van het MER, onder andere omdat lokale kennis kan worden ingebracht.

Uit de NRD wordt nog niet helder hoe het betrekken van de omgeving concreet vorm en inhoud krijgt.¹¹ De Commissie stelt voor om te beschrijven hoe participatie en inspraak zullen worden georganiseerd in de verschillende fasen, zoals:

- hoe omgegaan zal worden met zienswijzen en adviezen die worden ingediend;
- hoe omgegaan zal worden met overlast en klachten die de omgeving kan hebben tijdens de aanlegfase.

Leg een heldere link naar, en sluit aan op de planning van de te nemen besluiten in verschillende (sub)fasen.

2.5 Beleidskader

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant zijn voor het dijkversterkingsproject Lauwersmeer-Vierhuizenegat en of het voornemen kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Ga daarbij in ieder geval in op:

- instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Waddenzee en Lauwersmeer;
- beschermde soorten van de Wet natuurbescherming;
- het voorkomen van Rode Lijst soorten;
- het beschermingsregime voor gebieden behorende tot het Natuurnetwerk Nederland, natuurverbindingen en weidevogel- en akkervogelleefgebieden zoals opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening;
- de status van de Waddenzee als UNESCO-werelderfgoed en stiltegebied;
- beschermingsregimes voor archeologische waarden op land, in en onder dijklichamen en onder water;
- de ambities zoals verwoord in de Gebiedsagenda Wadden 2050.

2.6 Te nemen besluiten

De m.e.r.-procedure wordt doorlopen voor de goedkeuring van het projectplan Waterwet/projectbesluit Omgevingswet door de provincie Groningen. Het VKA wordt

¹⁰ Bij een overslagbestendige dijk mag er een grotere hoeveelheid water over de dijk komen. De dijk kan dan meer water verwerken zonder dat de dijk doorbreekt.

¹¹ Op grond van de Omgevingswet is het verplicht om bij het opstellen van een projectbesluit op voorhand kennis te geven van de wijze waarop burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen hierbij zullen worden betrokken. In het projectbesluit moet nogmaals worden gemotiveerd hoe met participatie is omgegaan en moeten de resultaten hiervan worden beschreven.

vastgelegd in een projectplan Waterwet/projectbesluit Omgevingswet. Het MER wordt gepubliceerd bij het (ontwerp) projectplan/projectbesluit.

Daarnaast zal het MER ook worden opgesteld voor alle noodzakelijke vergunningen waarmee zowel de dijkversterking als de koppelpoorten mogelijk worden gemaakt. Geef in het MER aan welke vergunningen dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de tijdsplanning is. Ga ook in op de eisen die in het kader van de uitvoeringsbesluiten worden gesteld aan het detailniveau voor het in beeld brengen van de milieueffecten van de planuitwerking.

3 Voorgenomen activiteit

3.1 Algemeen

Beschrijf het voornemen zo gedetailleerd als nodig is om een goede effectbeschrijving van het voornemen mogelijk te maken. Geef waar relevant inzicht in:

- de activiteiten tijdens de realisatiefase (aanleg/inrichting);
- de eindsituatie (beheer, onderhoud en gebruik).

Besteed ook aandacht aan de fasering en doorlooptijd van de uitvoering, de mogelijke herkomst en de wijze van aan- en afvoer van materiaal.

De Commissie adviseert voor het in beeld brengen van de huidige situatie in het plangebied gebruik te maken van kaartmateriaal en lengte- en dwarsprofielen van de dijk. Een goed beeld van de specifieke kenmerken van het plangebied is van groot belang om de effecten van de ingrepen goed te kunnen begrijpen.

3.2 Verkenningsfase: trechtering van mogelijke alternatieven tot voorkeursalternatief

In hoofdstuk 4 van de NRD is beschreven hoe het waterschap tijdens de verkenningsfase van het project tot een voorkeursalternatief voor de dijkversterking is gekomen.

De dijk tussen de haven van Lauwersoog en het kweldergebied bij Westpolder is opgedeeld in twee deeltrajecten: Haven en Landelijke dijk. Voor elk deeltraject zijn aparte alternatieven ontwikkeld.

Vervolgens zijn bouwstenen opgesteld¹² om mogelijke oplossingsrichtingen in beeld te brengen. De bouwstenen zijn gebruikt voor het samenstellen van kansrijke alternatieven per deeltraject. De kansrijke alternatieven zijn uitgewerkt aan de hand van vijf thema's (techniek en toekomstbestendigheid, duurzaamheid, planning, inpassing in de omgeving, gebruik en beleving van de dijk), waarna per deeltraject een afweging is gemaakt om tot een voorkeursalternatief te komen.

---

¹² De volgende categorieën van bouwstenen zijn opgesteld: aanpassen bekleding, dijkprofiel aanpassingen, constructieve aanpassingen en voorland- en achterlandmaatregelen.

De Commissie vindt dat de samenstelling van de alternatieven en de keuze voor het voorkeursalternatief vanuit het oogpunt van de dijkversterking op een systematische en navolgbare wijze is uitgevoerd. De Commissie is van mening dat door deze handelwijze geen reële alternatieven voor het veilig maken van de dijk (met minder milieugevolgen) buiten beschouwing zijn gebleven.

Het project heeft echter behalve de veiligheidsdoelstelling ook als (neven)doelen om de ecologische waarden van de Waddenzee, het kustgebied en het achterland te vergroten, de beleving van het gebied en de toeristische meerwaarde voor de regio te versterken en de verkeersveiligheid en bereikbaarheid in en rondom het havengebied van Lauwersoog te vergroten.

Uit het MER blijkt niet dat deze (neven)doelen een rol hebben gespeeld bij de totstandkoming van het voorkeursalternatief. Alleen de mogelijke effecten op natuurwaarden hebben een beperkte rol gespeeld, zoals beschreven in de NRD en de achtergrondrapporten. Vooral het mogelijke ruimtebeslag in Natura 2000-gebied Waddenzee en de mogelijke natuurwinst van ecologische koppelpoorten zijn meegewogen. Aspecten als mogelijke aantasting van huidige natuurwaarden van het dijklichaam en verstoring van waardevolle diersoorten in de directe omgeving lijken (nog) niet te zijn onderzocht.

De Commissie adviseert dat het waterschap in het MER de gemaakte keuzes in de verkenningsfase verantwoordt.¹³ Breng hierbij ook voor de overige doelen van het project concreet de kansen in beeld en geef weer hoe deze een rol hebben gespeeld in het alternatievenonderzoek. Ga hierbij ook in op eventuele mitigatie en compensatie. Wanneer de (neven)doelen geen rol hebben gespeeld in de verkenningsfase, adviseert de Commissie om in het MER te verantwoorden of de (neven)doelen achteraf bezien tot andere afwegingen hadden kunnen leiden.

Geef in het MER ook een overzicht van alle meekoppelkansen die in de verkenningsfase aan de orde zijn gesteld, met een meer uitgebreide onderbouwing van de redenen om deze al dan niet mee te nemen in het project.¹⁴

3.3 Planuitwerkingsfase: van voorkeursalternatief naar dijkontwerp

In de volgende fase van het project (planuitwerkingsfase) wordt het VKA verder uitgewerkt en kwantitatief en kwalitatief beoordeeld op mogelijke effecten. In deze fase wordt ook gekeken naar wat de uitvoering betekent voor de omgeving en welke mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn. De uitkomsten van deze fase zullen beschreven worden in het MER.

Er is al veel onderzoek gedaan, en de Commissie heeft geen opmerkingen voor de verdere uitwerking van het dijkontwerp. De Commissie adviseert wel om in het MER aandacht te besteden aan eventuele mogelijke optimalisaties vanuit milieuoogpunt. Hierbij denkt de Commissie bijvoorbeeld aan circulariteit bij het dijkontwerp en de koppeling van binnendijkse en buitendijkse natuur.

---

¹³ Hierbij kan worden verwezen naar de Nota VKA.

¹⁴ De Commissie noemt hierbij als voorbeeld dat de Waddenvereniging ervoor heeft gepleit om het herstel van een grootschalige zoet-zoutverbinding tussen Waddenzee en Lauwersmeer ten behoeve van vismigratie mee te nemen als meekoppelkans. Deze meekoppelkans is afgevalen in de verkenningsfase, maar de argumentatie hiervoor is niet navolgbaar.

3.4 Extra meekoppelkansen

Behalve de meekoppelkansen, die nu als doelstelling integraal in het project worden opgenomen (zie 3.2 van dit advies), is er in de NRD ook nog een aantal extra meekoppelkansen opgenomen (zie tabel 1, p. 10). De NRD vermeldt dat extra meekoppelkansen op verschillende manieren kunnen worden meegenomen binnen het project: inpassen, meekoppelen of adaptief.¹⁵

De Commissie adviseert het volgende:

- Geef duidelijk aan of – en zo ja op grond van welke inhoudelijke of beleidsmatige argumenten – bepaalde extra meekoppelkansen een rol spelen bij de totstandkoming van het dijkontwerp.
- Beschrijf de milieueffecten van de extra meekoppelkansen die deel uitmaken van het project op eenzelfde passend detailniveau als voor de dijkversterking en de overige doelstellingen.
- Toets tijdig de vergunbaarheid van de extra meekoppelkansen.

4 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

Het detailniveau van het onderzoek in de planuitwerkingsfase dient zodanig te zijn dat de voor het milieu onderscheidende keuzes duidelijk worden. De milieugevolgen van het te onderzoeken voorkeursalternatief en eventuele optimalisaties moeten voldoende gedetailleerd worden onderzocht om ook te voldoen aan de eisen, die vanuit de vervolgbesluiten (vergunningen en ontheffingen) worden gesteld. Maak duidelijk onderscheid in de milieugevolgen in de realisatiefase (aanleg/inrichting) en de eindsituatie (beheer, onderhoud en gebruik).

4.2 Referentiesituatie

Beschrijf in het MER de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Onder de 'autonome ontwikkeling' wordt verstaan: de toekomstige ontwikkeling (van het milieu), zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

Geef ook aan hoe bij de besluitvorming rekening wordt gehouden met toekomstige ontwikkelingen, zoals eventuele nieuwe initiatieven op het gebied van duurzame energieopwekking.

---

¹⁵ Inpassen van het dijkontwerp betekent dat de koppelkans een integraal onderdeel vormt van het technisch ontwerp basiswaterveiligheid. Bij meekoppelen gaat het om het meenemen van initiatieven met een andere hoofddoelstelling dan waterveiligheid. Adaptief meenemen gebeurt door in het ontwerp rekening te houden met toekomstige ontwikkelingen. Dit betekent dat de dijk zo wordt ontworpen dat rekening wordt gehouden met toekomstige ontwikkelingen. De koppelkansen worden evenwel niet meegenomen in de onderhavige procedures.

4.3 Effectbepaling – beoordelingskader

In Hoofdstuk 5 van de NRD wordt het beoordelingskader beschreven. Het beoordelingskader in de NRD is algemeen van karakter en zal in het MER verder aangescherpt moeten worden.

De Commissie beveelt aan om bij dit beoordelingskader rekening te houden met de volgende aandachtspunten:

- Maak bij onzekerheden in de effectbepaling – bijvoorbeeld omdat bepaalde uitvoeringsaspecten pas na het definitieve ontwerp worden bepaald – gebruik van bandbreedtes en geef aan hoe met deze onzekerheden wordt omgegaan.
- Motiveer voor de verschillende thema's de omvang van het gehanteerde studiegebied.
- Onderbouw indien aan de orde de keuze van rekenregels/-modellen en van de gegevens waarmee de effecten van het voornemen worden bepaald. Ga hierbij ook in op de onzekerheden.
- Geef aan welke mitigerende maatregelen mogelijk zijn en in welke mate daarmee de effecten verminderd worden.

4.4 Bodem en water

Besteed in het MER aandacht aan:

- De benodigde hoeveelheden grond en materialen, de herkomst en de kwaliteit ervan (fysisch en chemisch). In de NRD is vermeld dat de keuze voor het type (steen)bekleding nog moet worden gemaakt. Binnen het dijktraject zijn in de bestaande bekleding staalslakken, koperslakblokken en mijnsteen aanwezig. Deze materialen zullen (deels) worden hergebruikt. In het MER zal moeten worden aangetoond dat hergebruik milieuhygiënisch verantwoord is.
- Eventueel aanwezige (lokale) bodemverontreinigingen en de wijze waarop hiermee wordt omgegaan.

4.5 Natuur

De Waddenzee en het Lauwersmeergebied zijn aangewezen als Natura 2000-gebieden. Binnendijks grenst de dijk aan de Marnewaard. Dit is weliswaar formeel geen natuurgebied, maar het gebied heeft wel belangrijke natuurwaarden.

Beoordelingskader

Het beoordelingskader in de NRD is voor natuur beperkt tot het wettelijk kader van door Wnb en NNN beschermde soorten en gebieden. Dit zijn inderdaad belangrijke criteria voor de beoordeling van effecten op natuur in het MER, maar met deze criteria wordt geen compleet beeld gegeven van effecten op waardevolle gebieden en soorten. De aangrenzende delen van de Marnewaard zijn – ondanks het ontbreken van een juridische status – waardevol (natuur)gebied. Om mogelijke aantasting van biodiversiteit goed te (kunnen) beoordelen, is het wenselijk om niet alleen de effecten op Natura 2000 en NNN-gebieden te beschrijven, maar ook effecten op ecosystemen dan wel natuurtypen in de Marnewaard. Voor het hele beïnvloedingsgebied is het wenselijk om niet alleen effecten op juridisch beschermde soorten te beschrijven maar ook effecten op zeldzame, bedreigde en kenmerkende soorten die geen juridische status genieten in de beschouwingen te betrekken, bijvoorbeeld op basis van Rode Lijsten.

Te onderzoeken effecten

De uitwerking van ecologische koppelprojecten is een belangrijk onderdeel van het MER. De koppelprojecten kunnen een duidelijke ecologische meerwaarde hebben, maar zullen ook effecten hebben op de nu aanwezige natuur. De meekoppelprojecten voor natuur zoals die nu zijn beschreven in de NRD moeten nog verder uitgewerkt worden. Breng hierbij zowel positieve als negatieve effecten gedetailleerd (kwantitatief of semi-kwantitatief) in beeld zodat een heldere afweging van voor- en nadelen (winst- en verliesrekening) voor natuur kan worden gemaakt.

Breng in het MER te verwachten effecten van verstoring door aanlegwerkzaamheden op (broed)vogels in aangrenzende delen van de Waddenzee en van de Marnewaard gedetailleerd in kaart. Ga na in hoeverre deze effecten kunnen worden beperkt door mitigerende maatregelen zoals geen uitvoerende werkzaamheden in voor de betreffende vogels belangrijke perioden van het jaar (broedtijd, trektijd of winter – dit kan per deeltraject verschillen).

Ga na of stikstofdepositie tijdens de aanlegfase een negatief effect kan hebben op stikstofgevoelige habitattypen en/of leefgebieden van soorten in Natura 2000-gebieden. Betrek hierbij indien van toepassing ook de beleidsregels stikstof van de provincie Groningen.¹⁶

4.6 Landschap en cultuurhistorie

In de NRD-fase is een inventariserend onderzoek naar cultuurhistorische en landschappelijke waarden in het studiegebied gedaan.¹⁷ Tevens is een ruimtelijk kwaliteitskader voor de dijkverbetering opgesteld.¹⁸ Daarmee zijn de huidige cultuurhistorische en landschappelijke waarden voldoende beschreven.

In het Ruimtelijk Kwaliteitskader is ook kort aandacht besteed aan archeologische waarden, maar een duidelijke conclusie ontbreekt.

Bij de uitwerking van het VKA zijn de volgende punten voor landschap, cultuurhistorie en archeologie relevant:

- Een beschrijving van de wijze waarop het ruimtelijk kwaliteitskader van invloed is op de nog te maken keuzes in de uitwerking (NRD, RKK). Dit kan op dezelfde wijze als in de Notitie VKA;
- Een beoordeling van de effecten van de keuzemogelijkheden op de aanwezige cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Ook eventuele archeologische waarden dienen aan bod te komen;
- Een beoordeling van de effecten van het uiteindelijke VKA, inclusief de meekoppelkansen.

---

¹⁶ [Beleidsregel van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen houdende regels omtrent stikstof \(Beleidsregel salderen stikstof provincie Groningen 2019\)](#)

¹⁷ Dijkverbetering Lauwersmeerdijk – Vierhuizergat. Inventariserend onderzoek naar cultuurhistorische en landschappelijke waarden, maart 2018.

¹⁸ Ruimtelijk Kwaliteitskader Plus Dijkversterking Lauwersmeerdijk. Lauwersoog – Vierhuizergat, maart 2020.

4.7 Woon- en leefomgeving

Bouwhinder

Beschrijf voor de realisatiefase de effecten van bouwactiviteiten en transportbeweging (geluid en verkeersveiligheid) op het woon- en leefmilieu en geef aan of de effecten passen binnen de wettelijke kaders. Indien er (negatieve) veranderingen optreden, geef dan aan of mitigerende maatregelen mogelijk zijn om de effecten te beperken.

Werkverkeer

Beschrijf op basis van grondtransporten de onderscheidende verkeerseffecten en de (verwachte) vervoersbewegingen die plaatsvinden in de realisatie- en eindfase. Geef aan of de aanvoer van zand en steenbekleding via het water mogelijkheden biedt.

5 Overige aspecten

5.1 Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in bijlagen op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- actueel, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met een duidelijke legenda.

Wanneer gebruik gemaakt wordt van een digitaal interactief MER, verdient het aanbeveling om deze toegankelijk en gebruiksvriendelijk te maken, onder andere door toevoeging van een interne zoekmachine en door de mogelijkheid te bieden om de informatie ook (overzichtelijk) te printen. Speciale aandacht vraagt de Commissie voor goed versiebeheer en de mogelijkheid de informatie in het digitale interactieve MER te 'bevriezen' op het moment van terinzagelegging en kwaliteitstoetsing door de Commissie, en daarna bij vaststelling van het plan/besluit. Hiermee is helder welke informatie ten grondslag heeft gelegen aan het besluit. Ook moet helder worden aangegeven welke (basis)informatie en welke bewerkingen of berekeningen ten grondslag liggen aan digitaal gepresenteerde kaarten en tabellen.

Voor een nadere toelichting op deze aandachtspunten verwijst de Commissie naar het toetsingsadvies 'Digitaal interactief milieueffectrapport'.¹⁹

5.2 Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document

---

¹⁹ U vindt dit toetsingsadvies 'Digitaal interactief milieueffectrapport' via de link [3195](#) of door dit nummer op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven, de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn; de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het voorkeursalternatief.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Vanwege het Corona-virus heeft de werkgroep het plangebied niet bezocht, maar heeft er een digitaal startgesprek plaatsgevonden, waarin het bevoegd gezag foto- en filmmateriaal van het projectgebied heeft gepresenteerd. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

mr. Claudia Bremer (secretaris)

ir. Casper van der Giessen

drs. Marinus Kooiman

drs. Kees Vertegaal

ir. Harry Webers (voorzitter)

Ir. Ruud Westerhof

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Goedkeuring van het projectplan Waterwet/projectbesluit Omgevingswet

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D03.2, "wijziging van een primaire waterkering". Daarom wordt een project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag

Provincie Groningen

Initiatiefnemer besluit

Waterschap Noorderzijlvest

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 18 mei 2020 heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3433](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

